

A rögtönzés illúziója

Závada Péter Ahol megszakad című verseskötetéről

Závada Péter első verseskötete, az általa képviselt műfaj szokatlan lehet a kortárs magyar líra olvasóinak, mivel a szerző az angolszász eredetű *slam poetry*-t valljapoétikája mozgatórugójának (hiszen évek óta az *AkkezdetPhiai* névre hallgató rap és *slam poetry* előadócsoporthoz aktív tagja, sőt, Süveg Márkkal együtt alapították a formációt), amely durva magyar fordításban talán *ajtóbecsapás-költészet* vagy *éles bírálatot megfogalmazó költészet* attól függően, hogyan is értelmezzük az igencsak sok jelentéssel bíró angol *slam* szócskát. Témája jellemzően kötetlen, szabályai meglehetősen rugalmasak, erős improvizatív jelleg határozza meg. A kortárs, fiatal, vagány költők kiemelten városias műfaja ez, egyfajta „aszfaltbetyár-költészet”, olyan szerzők önkifejezési módja, akik nem riadnak vissza az aktuális irodalmi kánon esztétikai követelményeinek esetleges megszegésétől.

A *slam poetry* képviselői rögtönzéses jelleggel, performanszhoz hasonlatos előadásokban nyilvánulnak meg, külön *slam estek* keretében (nemrég országos *slam bajnokságot* is rendeztek), ahol az előadásnak legalább akkora szerepe van, mint a tartalomnak. A műfaj célja elsősorban a szórakoztatás, semmint a magas irodalom állandóan változó elvárásainak való megfelelés. Másik ilyen törekvésnek tekinthetjük a magaskultúra, a kanonizált irodalom és az alulról szerveződő művészeti kezdeményezések, a populáris kultúra közötti határok lerombolását, a mindenkori kánon megkérdőjelezését. Megítélése meglehetősen ellentmondásos, hiszen sokan nem is igazán tekintik a költészet részének a műfajt, még maguk a *slammerek* sem mindannyian.

Závada Péter költő- és alkotótársa, az *Ahol megszakad* szerkesztője, Simon Márton ugyanakkor hangsúlyozta egyik, az országos *slam bajnokság* kapcsán a Könyvesbloggernek adott nyilatkozatában, hogy a szleng vagy a szélsőségesen szabadszájú kifejezések használatától sem visszariadó *slam poetry* nem kíván alternatívaként szolgálni a kortárs magyar költészettel szemben, sokkal inkább részét képezi azoknak a gazdag költői megnyilvánulási formáknak, melyeket összefoglaló névvel a *kortárs magyar líra* névvel szokás illetni.

Závada kötetében is igyekszik tartani magát a *slam poetry* lezserségéhez, vagányságához, ám paradox módon teszi mindezt kötött formában íródott versekben. A négy ciklusra plusz egy záróversre tagolt kötet költeményei többségében kötött formában írott, olykor dalszövegszerű formai és tartalmi spontaneitással megszólaló művek.

Macskakör

Mit kaptál, csak a jellemem.
Külcsín vagyok, semmi más.
Azt remélted, kell legyen
a lét mögött identitás.

Nem számoltál a többivel,
bár formában nincsen hiány.
Hogy vagyok, még nem tölti fel
kongó egzisztenciám.

Szeretni pusztá illeten.
Ki üres, részed nem lehet.
Semmim sincs, de velem van
az, hogy elengedtelek.

Závada Péter versei tudatosan felvállalnak egyfajta látszólagos banalitást vagy semmitmondást. A dalszövegszerű lezserséggel megszólaló *slam költemények* azt a hatást keltik, mintha a lírai beszélő egyszerűen csak kiállna az aszfalt szélére, és rögtönözve konstatálná saját létállapotát és az egész őt körülvevő világ milyenségét:

Nem tart

Csapong az ősz, kabátot bontogat.
Csapongok én is. Semmi fontosat.
A szeptember merő banalitás.
A lényeket talán majd valaki más.

Nem tartlak már: kötél a fregolit.
Nem tart az ég. Ránk szakad, beborít.
Zavartan néz, pislog, kérdőre von
hideg szemed: szép, zárlatos neon.

A második számozott ciklus *Nem tart* címet viselő versében megjelenik egy, a kötetben jelenlevő, ám mindig elillanó, megfoghatatlan nőalak. A lírai alany korántsem üldözi őt megszállottan, hiszen nem biztos benne, hogy egyáltalán elérhető, és ha el is éri végül, bármi megváltozik az őt körülvevő világban.

A szövegek könnyedsége egyúttal mintha egyfajta önkéntelen nihilizmust is megtestesítene. Závada Péter versei már nem vállalják, nem vállalhatják fel a feladatot, hogy tanítsanak, pusztán személyes és általános létállapotokat rögzítenek, mindezt jól hangzó, erősen zárt, mégis nyílnak és spontánul megnyilvánulónak látszó nyelvi formába öntve. Erre utal a kötet harmadik ciklusában található címadó vers, az *Ahol megszakad* szövege is:

Ahol megszakad

Kémlelni meg-megvillanó eget.
Fraktálokat: belül hány új határ van.
Utazni, venni villamosjegyet,
állni rohanó órák huzatában.
Belőled magamba áthallani
egy s mást – pár ködös képem, másom nincsen.
Kopottas portré, lámpa – asztali –,
köldökszínór, nincs hová kifeszítsem.
Anyajeggyel az életvonalon
ingázni, leszállni tragédiáknál.
Ahol megszakad, filccel folytatom:
megrajzolom a bőr drapériáját.
Lemodellezni egy-egy érzeten,
hogy tűnik a hús-vér valóság léggé
– mint teherdaru, csóválom fejem:
Tán nem szerettelek. Vagy nem eléggé.

A szeretett nő elvesztése korántsem óriási, feldolgozhatatlan trauma, sokkal inkább a mindennapok része, melyet a versbeszélő rezignáltan vesz tudomásul. E szövegek *vagányságát, lezserségét* talán éppen az adja, hogy képesek továbblépni olyan eseményeken, amelyek alapesetben megállítanák és összetörnék az embert. Ha Závada Péter költészetének van valamiféle koherens, körülhatolható üzenete, akkor talán éppen ez az: nincs új a nap alatt, a mindennapok szürke valóságon túl vajmi kevés felettes dolog van jelen, a csalódásokon, traumákon pedig mindenképpen túl kell lépni ahhoz, hogy az ember túlélhessen. Ezt az attitűdöt még cinikusnak is nevezhetnénk, ám a szövegekben megszólalót tarthatjuk egyszerűen realistának is.

„Aztán egyszer csak reggel lesz
– már hány ilyen hétfő rontott rám hivatlanul –,
és fény vág be a redőny vetemedett
lécei között, mint amikor
létrákat mosnak egyenes, ipari vízsugárral.”

– szólal meg a kötet záróverse, a *Konkáv*. Talán itt nyer értelmet a könyv címe is: *ahol megszakad* valami, ott szükségszerűen el kell, hogy kezdődjön valami más, az emberi élet és a

világ pedig ezen meglehetősen egyszerű törvényszerűség alapján működik. A városi élet- és pillanatképeket rögzítő „slames” dalszöveg-versek éppen ezt az életérzést és törvényszerűséget fejezik ki. Olyan témákról olvashatunk a kötetben, mint alkoholfogyasztás, kábítószer-használat, szerelmi csalódások, utazás sehonnét sehová, az én folyamatos sikertelen ön-keresése – mindennapi életünk apró traumái, melyeken tovább kell lépnünk, hogy az élet ne *szakadjon meg*.

Závada versei úgy próbálnak elszakadni a kánon által megbecsült hagyománytól, hogy maguk is leteszik a voksukat egy tradíció mellett. A kortárs középnemzedékből Parti Nagy Lajos vagy Lackfi János költészete áll hozzá a legközelebb. Hiszen Závada viszonylag jól ismeri a kötött formákat, nem egyszer az előbeszéd regiszteréhez közelít verseiben, a rögtönzés illúzióját képes kelteni olvasóiban.

A *slam poetry* lezsersége és vagánysága, ez a nyelvi formát kissé talán még mindig a tartalom fölé helyező műfaj az *Ahol megszakad* című verseskötettel talán a kortárs magyar irodalom kanonizált berkein belül is az irodalom szerves részévé válik, érdekes olvasmányélményt kínálva főként azon olvasóknak, akik élénk érdeklődéssel figyelik a magyar költészet legújabb lehetséges áramlatait. Závada Péter kötete egyértelműen figyelemre méltó, nagy

nyelvi erőt képviselő, az újdonság erejével ható alkotása a legifjabb kortárs magyar lírának, mely eddig ismeretlen irányvonalakat jelölhet ki a sokszínű kortárs magyar irodalomban.

Budapest, Libri Kiadó, 2012, 72 oldal, 1490 Ft